

verb *limitar*, com *limitació* i *limitador* ja foren registrats per Busa-N. 1507; una variant *allimitar*, S. xv; *llimitar*, *Brama dels Llauradors*, i Bna. 1605 (*AlcM*, *DAG.*); *llimitar* Lacav., però ja esmenat en *limitar* en el *DTO.* de 1757, Belv. etc. *Limitació* [1438; Busa-N. 1507 etc.]; *limitador* [1507]. *Limitatiu*. *Extralimitarse*. *Illimitat* [Lab. 1840]. *Delimitar* [*DOrt.*]; *delimitació* [*DOrt.*].

CPT.: *Limitrof* [-ofe, Belv., Lab., -of, Massó Torr.], pres del ll. tardà *limitróphus* '(camp) atribuït als soldats que guardaven les fronteres, per proveir a llur subsistència', compost amb el gr. *τρέφω* 'jo alimento', probablement rebut per conducte del fr. *limitrophe*.

Llindar [1301, doc. mall.], substantivació de l'adj. llatí *LĪMĪTĀRIS* 'que separa o marca límits' (Varró, agrimensors antics), que en llatí vulgar s'adaptà al significat dels seus afins *LĪMEN*, *-ĪNIS*, 'llindar', 'porta d'entrada', i *LĪMINARIS* 'pertanyent al llindar, a les entrades'; ¹ del qual prové el cast. *umbral* (alteració dels cast. ant. *limbral*, *lumbrar*, *lumbral*), gall.-port. *limiar*, ²⁰ *lumiar*. De *LIMITARIS*, en canvi, provenen oc. ant. *lindar* i l'arag. ant. *limdar*, (*lindar* (Tilander, *F. de Aragó*; Fur de Navarra). Mentre que en fr. ant., si bé es troba també *linter*, hi predomina *lintel* (< *LIMITALIS*, variant epigràfica ll.), d'on el mod. *linteau*, i del qual ²⁵ es manllèva el cast. *dintel* [*lintel*, 1588].

En cat. tenim variants, antigues i dial., més pròximes a l'ètimon, amb *md*: «Scipiò, vaent Aníbal --- dix entre sí mateix: —Aquest és aquell --- qui en camp de batayla --- vencé mon pare, qui era dels grans cava< >lers del món, qui vencé a mi com era pus jove, e tots los *limdars* de Roma po<s>à en gran pahor, e no se-n partí pas de aquel setja per pahor --- mas per ço com sentí que ls déus nos venien molt favorables ---», Ant. Canals (*Sci.*, *NCL.*, 46,28; ed. Mi-³⁰ quel, p. 16); i en el *Gènesi* de Serra; i, conservant encara la vocal de la síl·laba pretònica: «si algun hom o fembra metrà metzines dejós lo *limidar* o clavadura de porta de algú ---» en les Ordinacions de la Vall d'Àneu de 1424 (*RFE* IV, 34); avui encara així tant a Cardós com a Vall Ferrera els *lumendàs* (amb propagació de la nasal i la vocal labialitzada), on s'aplica a la llinda, junt amb els muntants de la porta (1932-4); en forma anàloga, en gascó pirinenc *limesdà*, que a la Vall d'Aran més aviat es presenta en una variant un poc alterada per propagació de la nasal: b. aran. *limendà*, aran. *lümendà*.

El significat més propi del mot i, alhora, el més estès és el de la part inferior d'una porta, principalment la peça de pedra que ocupa la porta forana d'un edifici, com es nota clarament pel context de 1301 i el de 1424; o bé, amb ampliació metonímica, i abstracció, des d'això, a la idea general de 'entrada, accés a un lloc', com en Ant. Canals o Verdaguer: «--- la mar que us embolcalla / --- me dareu per mortalla, / com orfanets de mare, rihent en lo bressol; / ¿Què val ara que mostre Plató diví a l'història / mon nom escrit ab astres, del cel en lo *llindar*? / si ja de mi perdéreu, ingrates, la memòria / mes ay!, y 'm bat per sempre l'immensitat del mar!», *Atl.* I, 25b. *Llindars*, nom d'un ⁶⁰

poblet de Segarra (escrit *Limdars*, 1277) ens presenta una metonímia semblant a la d'Ant. Canals, estereotipada en la toponímia.

El Sr. Moreu, que ha somiat moros a Andorra, no ens els vol perdonar, i creu haver-ne trobat un precisió espècimen en el nom del llogaret de *Llumeneres* a St. Julià de Lòria, que creu llegir *Almunera* en un doc. del S. XII i identifica amb un àr. *al-munera «la talaia» (*Bu. So. Onomàstica* IV, 17), amb meravellosa evolució fonètica de *Alm-* en *Llum-*: no sé si no sap que és *munja* l'única cosa aràbiga o... no li ve d'aquí. Sens dubte ha llegit malament els 7 pals de *mun* en lloc dels 7 de *imin* (a *Liminera*), o dels 8 de *umin* (a *Luminera*); i es deu tractar del neutre plural *LĪMINARIA* 'els llindars', 'els llocs d'entrada', d'acord amb la situació de *Llumeneres* a Andorra; com ja li objecta el notari andorrà R. Jordana (p. 28), la situació de *Llumeneres* no és adequada per a una talaia. Per a *im* > *um* cf. supra el cast. (*l*)*umbral* i el pall. *llumendar*, aranes *lümendà*. És clar que a ell no el convencerem: car aquest senyor «no creu en les lleis fonètiques» (així ho ha imprès en un número posterior d'aquest butlletí que ell publica). Amb lleis o sense, el butlletí fa obra útil: per molts anys!

Formant joc i oposició amb *llindar* tenim *llinda*: formalment podríem equiparar-lo amb el cast. *linde* 'límit d'una terra' etc. (veg. *DCEC*, *LÍMITE*), que es presenta com un mer al·lòtop hereditari del cultisme *limite*, majorment trobant-se, molt estès i tradicional, el femení *la linde*. D'altra banda, quant al sentit, a penes podem vacillar a veure-hi la continuació del ll. *LĪMEN*, *-ĪNIS*, que designà no sols el llindar sinó també la 'llinda' o capçalera de la porta (cf. Cuervo, *Apunt. Bog.*, § 621, i *DCEC*, *UMBRAL*, n. 2 etc.); ³⁵ cf. el curiós arcaisme «una aljupe, con un *brimbals*» 'amb una *llinda*', entre els xurros de l'Espadà (Alcúdia de Beo 1962 < *bimbral < *limbral*). Quant a *llinda*, en efecte, des del punt de vista formal, és tant o més versemblant, sobretot pel que fa a la *-a* de *llinda*, partir del plural neutre *LĪMINA* (singularitzat o tornat col·lectiu, com tants congèneres seus morfològics), amb la mateixa convergència lexical i semàntica que hem observat en *llindar*: doncs, esquemàticament, *LĪMINA* > *LĪMĪTA*, o si es vol *limesda en la fase *limesdare* < *LĪMITARIS*.

L'ambivalència de sentit en cat. ha subsistit força: «la *llinda* de baix: limen inferius; la *llinda* de alt: limen superius», OPou (*TbPu.*, 10; per bé que al posar-lo acompanyat de «lo celet de la *llinda*: supercilium» i de «*sobral·llinda*; super·liminare», p. 11, sembla suggerir més robustesa en la 2.ª acc.). I realment va continuar havent-hi en considerable mesura una ambivalència de tots dos termes contrastants, que es comprova per alguna dada mall. i emp. recollida en *AlcM* (§ 3), i pel fet que *llindar* recíprocament tingui també l'acceptació «limen superius» a moltes comarques (sobretot cat. occidentals i valencianes), i en un parell de textos de princ. S. xv, *AlcM* (§ 2). El significat més normal també es constata ja en diversos textos de c. l'a. 1600, i veg. documentació dialectal en *BDC* xx, 152: «obrint